

Handläggare
Karin Reuterdahl
Håkan Eriksson

Datum
2014-01-08
Rev 2014-01-24

Diarienummer
UAN-2014-0033

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Upphandling av estetisk verksamhet inkluderande arbetsträning för unga med funktionsnedsättning

Förslag till beslut

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, UAN, föreslås besluta

att uppdra till kontoret för barn, ungdom och arbetsmarknad, UAK, att genomföra en upphandling av verksamhet för arbetsträning med estetisk inriktning omfattande 25-30 årsplatser,

att delegera till upphandlingsutskottet att besluta om förfrågningsunderlag samt besluta om antagande av leverantör.

Sammanfattning

Syftet med upphandlingen är att finna en insats som riktar sig till unga vuxna med funktionsnedsättning för att underlätta och stödja vägen ut i arbetslivet eller en återgång till studier. Den verksamhet som för närvarande har uppdrag att utföra dessa insatser, parallellt med kommunens övriga verksamheter för målgruppen, är Iris Hadar som bedriver ett estetiskt program. Det nuvarande avtalet går ut 2014-06-30. Då verksamheten fungerar mycket bra för målgruppen och det finns behov av denna typ av insats föreslår kontoret att en liknande verksamhet upphandlas igen. Under 2013 har den totala kostnaden för det estetiska programmet uppgått till 3 170 285 kr. Kostnaden per årsplats är 100 940 kr. Iris Hadar har i genomsnitt haft 30-33 deltagare per månad.

Föredragning

Syfte

Syftet med upphandlingen är att finna en insats som riktar sig till unga vuxna med funktionsnedsättning för att underlätta och stödja vägen ut i arbetslivet eller en återgång till studier. Unga vuxna med funktionsnedsättning är en grupp som i högre grad än andra ungdomar är långtidsarbetslösa och det är viktigt att hitta lämpliga insatser som förkortar tiden utanför arbetslivet.

Nuläge

Den verksamhet som för närvarande har uppdrag att utföra dessa insatser, parallellt med kommunens övriga verksamheter som riktar sig till målgruppen, är Iris Hadar som bedriver ett estetiskt program. Det estetiska programmet startade efter en första upphandling i maj 2008. Efter ett års option för 2009 och ny upphandling 2010, som Iris Hadar också tog hem, har Iris Hadar fortsatt bedriva verksamheten på uppdrag av UAN. Det nuvarande avtalet går ut 2014-06-30. Då verksamheten fungerar mycket bra för målgruppen och det finns ett behov av denna typ av insats föreslår kontoret att en liknande verksamhet upphandlas igen.

Programmet är upplagt så att deltagarna startar med ett grundprogram för att pröva på olika tekniker och uttryckssätt för att därefter kunna välja att arbeta mer med de uttryckssätt som de är intresserade av. Måleri, teckning och keramik är några områden i programmet, samt film och foto, rörelse, sömnad och skrivande. I programmet ingår även hälsofrämjande aktiviteter som motion, avslappning och medveten närvaro. Man arbetar också med att öka deltagarnas kunskap om kost, sömn och hälsa.

Under tiden på Iris Hadar, som kan vara upp till två år, har varje deltagare en mentor. Mentorn ansvarar för att tillsammans med deltagaren upprätta en personlig plan, med individuella mål, behov och aktiviteter. Planen dokumenteras i deltagarnas egen portfolio. Samtliga mentorer är utbildade beteendevetare med vidareutbildning i kognitiv beteendeterapi.

Verksamheten bedrivs alla vardagar och deltagarna har aktiviteter i lokalerna 5 timmar/dag där deltagarna har strukturerade scheman med estetiska pass och eget arbete. En del av verksamheten består i möjligheten att praktisera/arbetsträna externt utöver den tid deltagaren deltar i programmet. Praktikplatser väljs utifrån deltagarens intresse och förmåga. Verksamheten har ett etablerat kontaktnät med företag och föreningar och man arbetar mycket aktivt för att matchning mellan praktikant och arbetsgivare ska bli bra.

Deltagarna i programmet är unga vuxna i åldrarna 18-30 år med någon form av psykisk ohälsa eller neuropsykiatriskt funktionshinder, inte sällan i kombination. Deltagarna kommer till Iris Hadar via en myndighetskontakt eller via Landstinget och flertalet uppstår försörjningsstöd.

Tendensen är att deltagare antingen deltar i programmet en längre tid, upp till två år, och de som avslutas tidigare gör det på egen begäran och avslutar efter en kort tid.

Under 2013 har Iris Hadar arbetat med 51 deltagare. Av dessa har 26 deltagare avslutats under året, sju (7) män och 12 kvinnor. Av dessa har 11 deltagare (42 %) avslutats till arbete eller studier, där majoriteten gått till studier. Tre (3) deltagare (12 %) har avslutats till praktik och fortsatt planering inom Arbetsförmedlingen. Sex (6) deltagare har avslutats pga för låg närvaro (oftast efter kort tid), tre (3) har avslutats pga behandling, två (2) har gått till annan insats och en har flyttat till annan kommun.

Under 2013 har den totala kostnaden för det estetiska programmet uppgått till 3 170 285 kr. Kostnaden per årsplats är 100 940 kr. Iris Hadar har i genomsnitt haft 30-33 deltagare per månad.

Upphandlingsförfarande

Förenklat förfarande, enligt lag (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU).

Ekonomiska konsekvenser

Medel för en upphandling av en estetisk verksamhet inkluderande arbetsträning för unga med funktionshinder finns inom nämndens budgetram för arbetsmarknadsinsatser 2014.

Kontoret för barn, ungdom och arbetsmarknad

Carola Helenius-Nilsson
Direktör

Iris Hadar – en framgångssaga?

Ett PM om Iris Hadars estetiska verksamhet i Uppsala

Ida Edvinsson
Uppsala 2013-10-20

Inledning

I dagsläget råder det i det politiska klimatet konsensus om att samtliga medborgare ska ha möjlighet, och i så stor utsträckning som möjligt bör ingå, i en form av sysselsättning. Arbetslösheten står högt upp på den politiska agendan, och övergripande ansvar för arbetsmarknadspolitiken i sin utformning sker i på statligt plan där kommunen syftar till att komplettera. Uppsala kommuns mål är att bistå så många som möjligt med verktyg för att främja arbetstillfällena för invånarna. Så även de personer som lider av någon form av funktionshinder som hindrar dem från att delta i arbetsmarknaden på samma premisser. Ofta länkas sysselsättning samman med identitetsskapande varför det är av vikt att ge samtliga medborgare möjligheten att inkluderas i samhället.

Syfte

Detta PM syftar till att ge en överblick över Iris Hadars uppdrag hos Uppsala kommun, genom utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, med betoning på den estetiska verksamheten.

Metod och material

Till störst del består materialet som ligger till grund för faktan utifrån det anbudssvar som lämnades till Uppsala kommun år 2010. Avtalen har sedan dess förlängs, dock har Iris Hadars verksamhet bestått och villkoren för avtalet oförändrat varför det är rimligt att använda anbudssvaret som källa. Delar av materialet kommer av ett personligt besök 14/10 gjort på Iris Hadar, där jag intervjuade Hanne Frigell, kontaktperson för det estetiska programmet.

Den vetenskapliga artikeln som är används syftar till störst del som ett komplement (se bilaga). Det bör nämnas att jag inte besitter tillräckliga kunskapar i psykologi för att kunna tolka in alltför djupgående kring de psykologiska analyser gjorda på området som skulle krävas för att nå full förståelse i den vetenskapliga artikeln.

3. Undersökning

Bakgrund

Iris Hadar etablerades år 2003 och ingår i Iris Group AB. Grunden till företaget lades i och med stiftelsen Hadars uppkomst 1989. Hadar syftade bland annat till att främja integrationen av funktionshindrade i arbetslivet. Idag bedriver Iris Hadar verksamhet på ett 40-tal ställen omkring i landet och har framgångsrikt lyckats få personer med diverse problem tillbaka i arbetslivet.

Verksamheten

I Uppsala har Iris Hadar bedrivit sin verksamhet i Forumgallerians lokaler sen maj 2008. Det erbjuds bland annat utredningsplatser för bedömning av arbetsförmåga med eller utan funktionsnedsättningar där uppdraget genomförs i samarbete med arbetsförmedlingen. Den andra grenen i verksamheten är det estetiska programmet, som vänder sig till unga vuxna i åldrarna 18-30 år med någon typ av psykisk ohälsa eller neuropsykiatriska funktionshinder. Vanligt är att deltagarna är under medicinsk behandling för sina psykiska problem, uppskattningsvis tar 90 % av deltagarna någon typ av medicin. Inledningsvis är det vanligt med att börja tre dagar i veckan för att sen öka när deltagaren vänjer sig vid den struktur som tillämpas.

Programmet löper på max två år utan undre gräns, vilket går i linje med viljan att skapa en miljö som är kravlös för individen. Två år har visat sig vara en rimlig tid då man bedömer att deltagarna hinner komma in i programmet, utan större risk att bli institutionaliserade. Man har även märkt att tiden är ideal bland annat för deltagarna med bipolära diagnoser i sina depressiva faser ska ha chans att åter landa i verksamheten. Utformningen i programmet gör att medellängden för deltagarna att medverka i programmet blir missvisande – ofta inser deltagaren om det passar eller ej och vilket gör att man oftast antingen stannar hela programperioden – eller hoppar av efter en kort tid. Som regel stryks deltagarens plats vid 4 veckors oanmäld frånvaro.

Till det estetiska programmet är det Iris Hadar själva som sköter rekryteringen av deltagare. Det finns olika ingångar till en plats, och enligt Hanne Frigell, kontaktperson för Iris Hadars estetiska program tillika utbildad beteendevetare och KBT-terapeut uppger att det går i vågor vilken myndighet eller instans deltagaren har varit i kontakt med sen innan. Tidigare år har det varit flertal inom socialtjänsten som behövde någon typ av rehabilitering då man av olika skäl inte klarade studier eller

arbete. För nuvarande kommer många inom psykiatrin, och Hanne Frigell konstaterar att det går i vågor vart deras deltagare kommer ifrån, men att det ofta är länkat till omstruktureringar i verksamheter som har störst inverkan. I det tidigaste stadiet kommer den blivande deltagaren in på ett studiebesök för att se över verksamheten och om det är en matchning med individens önskemål. Vanligtvis har personen i fråga redan en etablerad med några av myndigheterna kommun, landsting eller försäkringskassan.

Arbetsätt

Verksamheten bedrivs fem dagar i veckan från klockan 09:00 till 14:00. Deltagarna har strukturerade scheman med estetiska pass från 09:45-11:45 där lärare specialiserade inom estetiska ämnen inom bland annat film, foto och sömnad håller lektion. Det finns således inga lärare med heltidsanställning. Resterande tid ägnas åt att individen på olika sätt ska nå färdigheter och personliga framsteg genom coachning och samtalsterapi. Antagna på programmet tillskrivs en mentor som de tillsammans sätter upp individuella mål och genomförandeplaner med. Samtliga mentorer är utbildade beteendevetare med vidare utbildning inom KBT-terapi.

En del av verksamheten består i möjligheten för deltagarna att en till två dagar i veckan gå på praktik via Iris Hadar, allt från djuraffärer, klädaffärer till kyrkogårdar. Iris Hadar beskriver det som ett "ovärdeligt steg" för deltagarna att få in nya perspektiv. Praktiken sker utanför ramen om 20 timmar tillbringad på Iris Hadar. Man framhåller sitt etablerade kontaktnät mot föreningar och organisationer i kombination med kunskapen om deltagarnas neuropsykiatriska nedstättning som en ovärdelig kombination, eftersom deltagarna i sin praktik löper risk att genom sitt många gånger osynliga handikapp blir missuppfattade som ointresserade och har dåligt engagemang. För att förhindra dålig matchning med praktikplats och individ jobbar Iris Hadars coaches aktivt för att deltagarnas interaktion med arbetslivet ska frambringa positiva känslor för individen.

Enkät svar – Iris Hadars utveckling

Enligt den senaste sammanställda undersökningen av Iris Hadars deltagare uppger en övervägande majoritet att de upplever vistelsen som positiv. Emellertid är inte svarsfrekvensen varför det är svårt att dra alltför långtgående resonemang kring: av de ackumulerade platserna om 25 och senare 30 är det endast 9 av 25 personer (2008). Senaste gjord enkät har emellertid en svarsgrad på 25 av 30.

Enkät svar, år

2008:	2009	2011
Man 11,1% (1)	Man 3 (37,5%)	Man 7 (28,0%)
Kvinna 88,9% (8)	Kvinna 5 (62,5%)	Kvinna 18 (72,0%)
Antal svar: 9 av 25	Antal svar: 8 av 25	Antal svar: 25 av 30

Könsfördelningen hos deltagarna snedfördelad mellan män och kvinnor. Denna skillnad består med liten variation över åren och det är oklart om verksamheten har någon typ av jämställdhetsplan för att nå en jämnare representation. Det skulle kunna finnas flera orsaker som föreligger bakom den sneda fördelningen men utläggningar kring olika intressen utifrån kön och genus ryms inte inom ramen för detta PM.

”Min period på Iris Hadar har varit...”

2008	2009	2011
Mycket bra 22,2 % (2)	Mycket bra 25,0 % (2)	N/A
Bra 33,3 % (3)	Bra 50,0 % (4)	
Mindre bra 33,3 % (3)	Mindre bra 12,5 % (1)	
Inte alls bra 11,1 % (1)	Inte alls bra 12,5 % (1)	

“Rekommendera någon annan[Iris Hadar]?”

2008	2009	2011
Ja 77,8%(7)	Ja 62,5% (5)	N/A
Tveksamt 11,1% (1)	Tveksamt 12,5 % (1)	
Nej 0,0% (0)	Nej 0,0 % (0)	

Försörjning

Information om deltagarnas ekonomiska situation berörs enbart i enkäten från 2011. Procentantalen överstiger här >100% varför vi får anta att enkäten är av ”multiple choice”-karaktär:

“Jag har min försörjning genom...”

Lön – eget arbete	4,0%	(1)
Studiebidrag/studielån	4,0%	(1)
Sjuk- eller aktivitetsersättning/sjukpenning	56,0%	(14)
Socialbidrag	36,0%	(9)
Föräldrar/partner	24,0%	(6)
På annat sätt	12,0%	(3)

Hanne Frigell uppger att deltagarnas återkommande svar kring hur de upplevde sin tid på Iris Hadar är den acceptans och struktur som råder. Det ligger en trygghet i att veta sina åtaganden på plats och inte riskera att bli beskylld för att inte passa tider. Hon pekar på den nästintill ständiga kö in till deras program som en faktor på att det är eftertraktat att få en plats hos dem. Hon uppger att det är många som går vidare i studier antingen vid folkhögskola eller komvux när deras tid på Iris Hadar är över, nätverkmöten, vanligen inom socialtjänsten och psykiatri där de får vara med och delta i planeringen, främst när det börjar närma sig slutfasen för deltagarens tid på Iris Hadar. Man säkerhetsställer att det finns en plan utanför verksamheten så att individen inte riskerar att hamna i ett vakuum.

Forskning

I grunden baseras Iris Hadars arbete i stor utsträckning på kognitiv beteendeteori (KBT), Acceptance and commitment therapy (ACT) samt motiverande samtal och problembaserad inlärning (PBL), som är vetenskapligt etablerade. Dock är Iris Hadars verksamhet med estetisk verksamhet så pass nischad att det i dagsläget inte finns några experimentella studier gjorda på någon motsvarande verksamhet med dessa. En tysk vetenskaplig artikel från år 2012 ” *Künstlerische Therapien bei schweren psychischen Störungen*” (”Konstterapi för svåra psykiska störningar”) sammanfattar emellertid experimentella studier gjorda på området. I studien konstateras det faktum att psykiska sjukdomar är sammanlänkat med kommunikativa begränsningar där konstterapi bland annat kan fungera som en icke-verbal kommunikation och som en kanal för känslor som för personer psykiska förhinder

annars har svårigheter att uttrycka. Emellertid konstaterades också att det finns för få högkvalitativa studier gjorda kring konstterapi för att kunna dra säkerhetsställda slutsatser.

Slutsats och reflektion

Mitt sammanlagda intryck från Iris Hadar var en välkomnande och lugn miljö. En brist i min undersökning är naturligtvis att jag inte själv konstruerade frågor till deltagarna på plats vilket förhoppningsvis hade bekräftat intryck av en väl fungerande instans för personer med psykosociala problem. Upplägget med KBT, ACT i kombination med motiverande samtal, problembaserad inläring och estetiska ämnen ter sig som lyckad efter studien av deltagarnas enkätsvar. Huruvida deltagarnas framgångar skulle kunna mätas är emellertid inte lika självklart: En ökad självkänsla är subjektiv och manifesteras svårigen i enkätsvar utan måste tas genom kvalitativa utvärderingar där man tar hänsyn till deltagarens problemspektrum.

Källor

Skriftliga källor

Anbudssvar Iris Hadar AB (UAN 2010-0249)

Iris Hadars foldrar kring verksamheten:

”Estetiskt program på Iris Hadar”

”Vi söker praktikplatser”

Internetbaserade källor:

http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Extern/Dokument/Om_kommunen/Styrdokument/Arbetsmarknadspolitiskt_program.pdf

Künstlerische Therapien bei schweren psychischen Störungen”(”Konstterapi för svåra psykiska störningar”) U. Gühne , p Weinmann m.fl (2012)

Muntliga källor

Möte med Hanne Frigell, kontaktperson för Iris Hadars estetiska verksamhet, 2013-10-14